

Олександр ЦАРЬОВ

заступник директора
Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
підполковник поліції

**ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕКОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ**

Війна, розв'язана росією проти України, поставила систему освіти перед безпрецедентними викликами. Заклади освіти опинилися в зоні постійної загрози: руйнування, евакуація, зміщення учасників освітнього процесу. Проте, попри складні умови, освітній процес в Україні не припинився. Організація безпекового середовища стала ключовим чинником збереження доступу до освіти та психологічної стабільності дітей і педагогів.

Сьогодні предметом досліджень багатьох іноземних учених є освіта в умовах війни, організація освітнього процесу в умовах війни в африканських країнах (Akresh et al. 2017; Alfano & Görlach, 2019); у Камбоджі (Minoiu & Shemyakina, 2014); у Гватемалі (Chamarbagwala & Mor'an, 2011); у Непалі (Valente, 2014); у Перу (Leon, 2012), у Таджикистані (Shemyakina, 2011), у Колумбії (Gerardino, 2014; Namen et al., 2020), у Східному Тиморі (Justino et al., 2013), у Боснії (Swee, 2015). На жаль, тема стала актуальною і для українських учених, серед яких: О. Глушко, О. Кравченко, І. Гудим.

Війна в Україні призвела до руйнівних наслідків для дітей у таких масштабах і темпах, яких не було з часів Другої світової війни, – заявляє ЮНІСЕФ. Унаслідок воєнних дій 3 млн дітей в Україні та понад 2,2 млн дітей у країнах, які приймають українських біженців, потребують невідкладної гуманітарної допомоги. Внутрішнє й зовнішнє (за кордон) переміщення торкнулося кожних двох дітей із трьох. Згідно з даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини, щодня в Україні гине двоє дітей та четверо отримують поранення – здебільшого внаслідок російських атак із використанням вибухової зброї в населених пунктах. Цивільна інфраструктура, від якої залежать діти, надалі зазнає все більше пошкоджень чи руйнувань. Окрім цього, війна й масові переміщення знищують джерела прибутку та економічні можливості жителів України. Унаслідок цього багато сімей залишаються без достатнього доходу для задоволення своїх основних потреб і не можуть надати належну підтримку

своїм дітям [2].

Метою цієї розвідки є аналіз основних викликів, що стоять перед закладами освіти у воєнний час, та окреслення шляхів забезпечення безпечного освітнього простору.

Серед основних викликів безпекового освітнього середовища виокремлені такі: **фізична безпека**. Воєнні дії зумовили руйнування понад 3 тис. закладів освіти [1]. Частина з них повністю втратила можливість функціонування. Основні загрози включають ракетні обстріли, мінування територій, відсутність належних укриттів, перебої з енергопостачанням; **психологічна безпека**. Тривала дія стресових чинників, таких як повітряні тривоги, евакуація, втрата дому, спричиняє розвиток ПТСР у дітей і педагогів [2]. Педагоги часто не мають відповідної підготовки до роботи в умовах травматичного досвіду учнів; **цифрова безпека**. Поширення фейкової інформації, кібератаки, незахищені онлайн-платформи становлять загрозу інформаційній безпеці учнів. Також залишається актуальною проблема цифрової нерівності – відсутність технічних засобів або інтернету у частини сімей. Тривожною особливістю нинішнього стану явища цифрової нерівності є те, що поки не спостерігається ознак реального подолання гігантської прірви між країнами-лідерами розвитку інформаційних технологій та країнами-аутсайдерами. Принципи цифрової інклюзії включають наявність технологій, доступність, зручність використання, дієвість (валідність), часову відповідність (актуальність), освіту та навчання, а також підтримку та супровід персональних соціальних та освітніх траєкторій.

Із-поміж проблем, які потребують вирішення, за змістом Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі неодноразово вказується на безвідповідальне використання Інтернету учасниками освітнього процесу, уразливість дітей шкільного віку під час використання Інтернету, нестача навичок безпечної поведінки в інформаційному середовищі, неконтрольований доступ до Інтернету під час освітнього процесу, потреба просвітницької роботи з питань медіагігієни та цифрової грамотності, що сприятимуть безпечній комунікації.

Організація безпекового середовища в освіті – не лише вимога часу, а й запорука збереження майбутнього країни. Система освіти в Україні демонструє вражаючу стійкість і гнучкість, проте потребує комплексної підтримки з боку держави, міжнародних партнерів, громад. Лише завдяки спільним зусиллям можна забезпечити умови, у яких дитина набуває не тільки знань, а й довіри до світу, відповідальності, людяності навіть у найтемніші часи.

Список використаних джерел

1. Оперативна інформація про пошкоджені та зруйновані заклади освіти. Міністерство освіти і науки України. 2024. URL : <https://mon.gov.ua/>
2. Про затвердження мінімальних вимог до укриттів у закладах освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2023 р. № 828. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/>

3. Рекомендації щодо організації психологічної підтримки у школах під час війни. *Національна психологічна асоціація*. 2023. URL : <https://npa-ua.org/>
4. Children under threat: Mental health impact of war in Ukraine. *UNICEF Ukraine*. 2023. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/en/reports>.
5. Ensuring safe and inclusive education during conflict: Policy responses and global practices. *UNESCO*. 2023. URL : <https://unesco.org/>

Максим ЧЕПЕЛЬ

начальник кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії
Національної гвардії України,
доктор філософії в галузі права,
полковник

ДО ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Інформаційна безпека є критично важливим аспектом для вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання (далі – ВВНЗ) [1], особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану. У цей період загрози інформаційній безпеці зростають через активізацію кібератак, спроб психологічного впливу та дезінформацію. Захист конфіденційних даних, інформації з обмеженим доступом та інформативно-комунікативного середовища стає головним завданням для освітніх установ, які готують майбутніх офіцерів.

ВВНЗ є не лише освітніми установами, а й стратегічними об'єктами, які можуть стати ціллю для ворожих інформаційних впливів. Тому питання інформаційної безпеки охоплює широкий спектр заходів – від технічних рішень у сфері кіберзахисту до підготовки персоналу щодо протидії маніпуляціям і фейковим повідомленням.

Забезпечення інформаційної безпеки сприяє збереженню стійкості освітнього середовища, гарантує захист персональних та службових даних учасників освітнього процесу, а також формує професіоналів, здатних критично оцінювати інформацію та ефективно протистояти сучасним викликам у сфері цифрової безпеки.

Як вже зазначалося, інформаційна безпека учасників освітнього процесу у ВВНЗ знаходиться під постійною загрозою. Основні ризики включають:

– *кібератаки* – зростання кількості хакерських атак на інформаційні системи навчальних закладів, викрадення або блокування доступу до